

1

Минало и заминало: няма го вече.

Гледай напред, а, човече?

„Минава Пана”, Робърт Браунинг

Когато изгаряте в камината си антична рамка за картина с дърворезба и позлата, тя издава един особен приглушен звук – нещо като благовъзпитано „пфу“, – а позлатата обагря пламъците в прелестно синьо-зелено, като опашката на паун. В сряда вечерта самодоволно наблюдавах този ефект, когато дойде да ме види Мортланд. Натисна звънеца три пъти поред, много бързо – като властен мъж, който няма време за губене. Общо взето, го очаквах, така че, когато моят главорез Джок надникна от вратата с изразително повдигнати вежди, успях да вложа известен апломб в репликата си:

– Можеш да го сервираш.

Мортланд е прочел в някой от боклуците, които чете, че едрите мъже се придвижват с изненадваща лекота и грация; в резултат на това той винаги се носи като елф с наднормено тегло, който се надява да го забърше някой таласъм. Така и се промъкна в стаята, потаен като котарак и също толкова

абсурден с масивния си задник, който безшумно се полюшваше след него.

– Не ставай – озъби ми се той, след като се увери, че нямам никакво намерение да го направя. – Ще си наляя сам, ако не възразяваш.

Без да обръща внимание на по-привлекателните бутилки на подноса за напитки, той безпогрешно сграбчи величествения декантер на адмирал Родни и си наля отблъскващо количество от нещото, за което си мислеше, че е моят портвайн „Гейлър“, реколта '31. Това вече беше точка за мен, защото в действителност бях напълнил декантера с някакво анонимно шери, което се отличаваше с неопишуема гадост. Той дори не забеляза; две на нула за мен. Естествено, той е просто един полицаи. Или може би вече „беше“.

Мортланд отпусна грандиозния си дирник в бедния ми малък фотьойл „Луи XIV“ и вежливо примлясна с устни, след като опита аления боклук в чашата си. Едва ли не чувах как поскъръцват зъбчатите колелца в мозъка му, докато търсеше най-подходящата остроумна и находчива забележка, с която да започне разговора. Нещо в стила на Оскар Уайлд. Мортланд има само два режима: Уайлд или магаренцето Йори. Въпреки това той е много жесток и опасен полицаи. Или може би „беше“ – казах ли го вече?

– Скъпо мое момче – каза най-сетне той. – Такава показност. Вече дори подпалките ти са с позлата.

– Стара рамка за картина – отговорих аз, като се придържах към истината. – Реших да я изгоря.

– Непростимо. Такава хубава рамка с дърворезба „Луи XVI“...

– Много добре знаеш, че рамката не е никакво „Луи“, по дяволите – озъбих му се аз. – А евтина имитация на мотив с лозница в стил „Чипъндейл“, произведена от някоя фирма на улица „Грейхаунд“ някъде миналата седмица. Беше на една картина, която купих онзи ден.

Човек никога не може да бъде сигурен какво знае и какво не знае Мортланд, но по въпроса с античните рамки се чувствах в свои води: мислех си, че дори Мортланд не е успял да изкара курс на обучение по тази тема.

– И все пак трябва да признаеш, че щеше да бъде интересно, ако рамката беше „Луи XVI“, например около 50 на 110 сантиметра... – промърмори той, като замислено се взираше в остатъците от въпросната рамка, които догаряха в камината.

В този момент при нас влезе моят главорез, изсипа в камината около двайсет фунта въглища и излезе, като преди това удостои Мортланд с вежлива усмивка. Представата на Джок за вежлива усмивка е да отдръпне назад част от горната си устна, така че да разкрие дългите му, пожълтели кучешки зъби. Дори аз се стряскам от нея.

– Виж, Мортланд – казах безизразно аз. – Ако наистина бях откраднал онази картина на Гоя или я бях купил от крадеца, щях ли да я донеса тук с оригиналната рамка, за Бога? А след това да изгоря рамката в собствената си камина? За неандерталец ли ме смяташ?

В отговор той издаде някакви звуци, които изразяваха неловкост и опровержение, все едно дори не си беше помислял за великолепната картина на Гоя, открадната от Мадрид, която беше единствената тема на вестниците през последните пет дни. За да подчертае звуците, той дори размаха ръце, така че лисна част от така нареченото вино върху близкия килим.

– Това – казах остро аз – е ръчно тъкан килим „Савонери“. Портвайнът не му се отразява добре. Нещо повече, под него най-вероятно съм укрил някой безценен шедьовър на старите майстори. А на него портвайнът със сигурност няма да му се отрази добре.

Той се усмихна неприятно, тъй като подозираше, че има голяма вероятност това да е вярно. Аз лукаво му се усмих-

нах в отговор, тъй като бях сигурен, че това беше самата истина. Скрит в сенките зад вратата, моят главорез Джок се усмихваше с най-учтивата си усмивка. Всички изглеждахме щастливи в очите на случайния наблюдател, ако наоколо евентуално имаше такъв.

В този момент, преди някой да започне да си мисли, че Мортланд е – или „беше“ – някакво безполезно магаре, по-добре да ви разкажа нещо повече за него. Вие несъмнено знаете, че освен при изключителни обстоятелства английските полицаи не са въоръжени с нищо друго освен с добрата стара палка, подобна на сопата на куклата Пънч, с която пребива куклата Джуди. Освен това знаете, че при никакви обстоятелства не прибягват до физическо насилие – в днешно време дори не смеят да напляскат по дупето някое малко момче, заловено на местопрестъплението, докато краде ябълки, защото се боят до смърт от обвинение в злоупотреба със служебно положение, официално разследване и „Амнести интернешънъл“.

Но вие сте сигурни във всичко това, защото никога не сте чували за Отряда с Извънредни Правомощия – ОИП, който представлява една много особена полицейска част, създадена като с вълшебна пръчка от вътрешното министерство в пристъп на трезво преосмисляне на фактите в седмиците непосредствено след Големия влаков обир от 1963 година. ОИП е основан със специално постановление и работи по силата на нещо, което се нарича „картбланш“, от министъра на вътрешните работи и един от по-несменяемите му подчинени от държавната администрация. Според слуховете този картбланш заема цели пет листа, отпечатани от двете страни, и трябва да се подписва наново на всеки три месеца. По същество според него в ОИП следва да се набират само най-добрите и съвестни хора, но след като веднъж влязат в отряда, те се сдобиват с разрешително да убиват – и това е

най-малкото, което им е разрешено да правят – само и само да има резултати. Идеята на ОИП е никога повече да не се случва нещо като Големият влаков обир от 1963 година, дори ако за това е нужно – не дай си Боже – да бъдат ликвидирани някои от лошите, без да им бъде осигурен скъп съдебен процес. (И държавата вече е спестила цяло състояние от хонорари за обществени защитници.) Всички вестници – дори онези, които са собственост на австралийски магнати – са сключили споразумение с вътрешното министерство, според което получават новини направо от мръсната кухня в замяна на това, че никога не пишат за работата на полицията в тази част, която включва престрелки и измъчване на арестанти. Очарователно, нали?

ОИП – или ОПИП, както го наричат понякога – няма никакви допирни точки с държавната администрация с изключение на един изплашен до смърт дребен чиновник от хазната; а неговият картбланш инструктира – „инструктира“, забележете – всички полицейски комисари да оказват на ОИП „всякакво административно съдействие без дисциплинарни съображения или бюрократични формалности“. Естествено, това е любимата част на обикновените полицаи. ОИП отговаря единствено пред вътрешния министър, назначаван пряко от кралицата, посредством главния прокурор, когото кралицата лично е произвела в граф, така че да може да носи церемониален шарф, докато се навърта край обществените тоалетни нощно време.

Но действителният, реален началник на отряда е един бивш полковник от специалните части, мой бивш съученик, който заема любопитно наречения пост „главен старши директор“ на ОИП. Много способно момче, казва се Мортланд. И много обича да причинява болка на хората.

Той очевидно нямаше да има нищо против да ми причини малко болка още в този момент, на място, с чисто познавателна

цел, ако до вратата не продължаваше да се навърта Джок, като от време на време възпитано се оригваше, за да ми напомни, че е на разположение, ако имам нужда от него. Джок е нещо като пълната противоположност на Джеймс от книгите на Удхаус: мълчалив, изобретателен, дори изпълнен с уважение, когато му скимне, но повече или по-малко пиан през цялото време и склонен да удря хората в лицето, докато не станат на кайма. В днешно време човек не може да работи като търговец на изкуство, ако си няма главорез, а Джок е един от най-добрите в занаята. Имам предвид „беше“, разбира се.

А след като ви представих Джок – фамилията му ми убягва, но бих предположил, че е тази на майка му, – най-добре да ви кажа и няколко неща за себе си. Казвам се Чарли Мордекай. Имам предвид, наистина съм кръстен „Чарли“; мисля, че майка ми се е опитвала да си го върне за нещо на баща ми. Фамилното ми име е нещо, към което нямам никакви забележки: в него има доза античност, щипка еврейство, намек за корумпираност – кой колекционер ще се откаже от възможността да кръстоса шпаги с търговец на изкуство на име Мордекай, за Бога? Аз съм в разцвета на силите си, ако това изобщо ви говори нещо, едва достигам среден ръст, за съжаление съм с над средното тегло и притежавам интригуващи останки от някога забележителна външност. (Понякога, на приглушено осветление, след като си глътна корема, едва ли не се харесвам.) Обичам картините, парите, мръсните вицове и пиенето. И съм преуспял. Още в сравнително уважаваното си второразредно частно училище открих, че почти всеки може да победи в битка, ако е готов да бръкне с палец в окото на противника си. Знаете ли, че повечето хора не могат да се принудят да го направят?

В допълнение към това аз имам и благородническа титла, защото татко беше Бърнард, пръв барон Мордекай от Силвърдейл в палатинат Ланкастър. Беше вторият по значение търговец на изкуство на века и отрови целия си живот

с непрестанни усилия да изкара галерия „Дювин“ от играта, като надува цените дори повече от тях. Официалната причина да получи титлата барон беше това, че подари на държавата личната си колекция от добри, но непродаваеми картини на обща стойност триста хиляди лири стерлинги, но действителната беше това, че се съгласи да забрави нещо неудобно, което знаеше за един друг човек. Мемоарите му ще бъдат публикувани след смъртта на брат ми – да кажем, някъде през април следващата година, ако имаме късмет. Препоръчвам ви ги.

Междувременно в схлупената колиба на Мордекай старото сламено чучело Мортланд се измъчваше – или поне се преструваше, че се измъчва. Той е ужасен актьор, но освен това е доста ужасен дори когато не се прави, така че понякога е трудно да го разбере човек, ако схващате какво имам предвид.

– Стига бе, Чарли – нацупи се той.

Помръднах едната си вежда достатъчно, за да му напомня, че не сме били съученици чак толкова наскоро.

– Какво имаш предвид, когато казваш „Стига бе“? – попитах аз.

– Имам предвид, че няма нужда да се преструваме на идиоти.

Хрумнаха ми три различни остроумни отговора на тази реплика, но установих, че не ми се занимава. Има случаи, когато съм готов за словесен дуел с Мортланд, но този беше от другите случаи.

– И какво по-точно – попитах го разумно аз – бих могъл да ти кажа, което ти би могъл да си мислиш, че би искал да знаеш?

– Каквато и да е следа по случая с откраднатата картина на Гоя – отговори той с пораженческият си тон на магаренцето Йори.

Ледено повдигнах една-две вежди. Той се повъртя на фотьойла ми.

– Нали разбираш, че има и дипломатически съображения? – добави скръбно той.

– О, да – отговорих аз с известно задоволство. – Представям си.

– Само едно име или адрес, Чарли. Или каквото и да е всъщност. Все трябва да си чул нещо.

– А къде е доброто старо *qui bono*? – попитах аз. – Къде е прословутият морков? Или пак ще разчиташ на това, че сме били съученици?

– Това може да ти спечели много мир и спокойствие, Чарли. Освен ако, разбира се, самият ти не участваш в случая с Гоя като основен играч.

Потъгнах в театрален размисъл, като внимавах да не издавам нетърпението си, и междувременно се наливах с истинския портвайн „Тейлър“, реколта '31, с който беше пълна чашата ми.

– Добре – казах най-сетне аз. – Говорим за един тип от Националната художествена галерия, на средна възраст, с доста грубоват речник. Казва се Джим Търнър.

Евтината химикалка на Мортланд радостно заподскача по служебния му бележник.

– Как му е пълното име? – попита делово той.

– Джеймс Малорд Уилям.

Той понечи да го запише, но после спря и ме изглежда зловещо.

– Роден 1775, починал 1851 година – продължих бодро аз. – И през цялото време е крадял от Гоя. Но и старият Гоя си е бил голям гепард, не мислиш ли?

Никога през живота си не съм бил толкова близо до това да получа един тупаник в мутрата. За късмет на онова, което беше останало от патрицианския ми профил, точно в

този момент влезе Джок, понесъл телевизионния приемник в ръцете си като неомъжена майка, горда с извънбрачния си младенец. Мортланд остави благоразумието си да надделее.

– Ха-ха – каза учтиво той и прибра бележника си.

– Днес е сряда, нали разбираш – обясних му аз.

– ?

– Дават кеч. По телевизията. Двамата с Джок никога не пропускаме да гледаме това предаване – толкова много от неговите приятели участват. Не искаш ли да останеш да го гледаме заедно?

– Приятна вечер – каза Мортланд.

В продължение на почти цял час двамата с Джок забавлявахме и себе си, и специалните разузнавателни средства на ОИП с пъшкането и крясъците на кечистите от свободна категория, както и с невероятно смисления коментар на господин Кент Уолтън – единственият човек, за когото се сещам, който наистина си разбира от работата.

– Този наистина си разбира от работата и т.н. – казах аз на Джок.

– Аха. За момент си помислих, че ще откъсне ухото на тоя другия педераст.

– Не, Джок, не говоря за Пало. Говоря за Кент Уолтън.

– На мене ми прилича на Пало.

– Няма значение, Джок.

– Добре, господин Чарли.

Беше чудесно забавление: всички злодеи безсрамно мамеха, съдията никога не успяваше да ги хване, но добрите винаги побеждаваха в последния момент, при това с туш. Освен в схватката с Пало, разбира се. Крайно удовлетворително. Удовлетворителна беше и мисълта за всички интелигентни млади полицаи от кариерата, които вероятно вече бяха заети да проверяват всички картини на Търнър в Националната художествена галерия. В Националната худо-

жествена галерия има много картини на Търнър. Мортланд беше достатъчно умен, за да разбере, че нямаше да пусна това съмнително остроумие само за да го подразня: щяха да проверят всичко от Търнър. И неговите хора несъмнено щяха да открият плика, пхнат зад една от картините. А вътре – отново без никакво съмнение – щеше да бъде една от онези фотографии.

Когато завърши и последната схватка – която за разнообразие приключи с драматичен ключ през кръста, – двамата с Джок пихме уиски, както винаги правим във вечерите за кеч. „Ред Хакъл Делукс“ за мен и „Джони Уокър“ за Джок. Той наистина го предпочита; освен това знае мястото си в живота. Към този момент, разбира се, вече бяхме откачили малкия микрофон, който Мортланд така небрежно беше оставил зад облегалката на моя фотьойл. (Преди това на него седеше Джок, така че специалните разузнавателни средства несъмнено бяха записали и други невъзпитани шумове освен онези от кеча.) Джок, в рядка проява на въображение, пусна малкия бръмбар в една широка чаша за уиски, която напълни с вода, и добави една таблетка алка-зелцер. След това се разкикоти – нещо ужасяващо и за очите, и за слуха.

– Успокой се, Джок – казах му аз, – защото имаме работа. *Que hodie non est, eras erit** – иначе казано, очаквам да бъда арестуван утре около обед. Ако е възможно, това трябва да стане в парка, така че да предизвикам скандал, в случай че ми се стори подходящо да го направя. Веднага след това този апартамент ще бъде претърсен. В този момент ти не бива да си тук, както и знаеш какво. Сложи го под гюрука на МГВ-то, както и предишния път, и откарай колата на сервиз

* Каквото не е готово днес, утре ще бъде (лат.) – перифразиране на латинската сентенция *Qui non est hodie, eras minus aptus erit* – Който не е готов днес, утре още по-малко ще бъде. – Б. р.

при Спиноза. На всяка цена трябва да я оставиш при самия господин Спиноза. И да бъдеш там точно в осем. Разбра ли?

– Да, господин Чарли.

С тези думи той се заклатушка към стаята си в дъното на коридора, откъдето продължиха да се разнасят кикотене и щастливи пръдни. Стаята му беше спретната, просто обзаведена и винаги проветрена: точно такава стая, каквато щеше да бъде стаята на вашия син, ако вашият син беше бойскаут. На стената виси диаграма, която показва системата на чиновите в британската армия; на масичката до леглото е сложена фотография в рамка на Шърли Темпъл; върху скрина има модел на галеон, който не е съвсем завършен, и спретната купчина броеве на списанието „Мотосвят“. Доколкото знам, Джок използваше дезинфектант с аромат на борови иглички вместо афършейв.

Моята собствена спалня е достоверна реконструкция на работното помещение на скъпа куртизанка от последната декада на XVIII век. За мен тя е пълна с безценни спомени, но вие – благоприличните читатели с вкус към британската култура – вероятно щяхте да повърнете, ако я видите. Но какво да се прави.

Потънах в щастлив сън без сънища, защото няма нищо по-добро от кеча в свободна категория, за да пречисти душата с жалост и страх; това е единственият катарзис, който заслужава това определение. Нито пък има сън, който да е по-сладък от съня на несправедните.

Беше сряда срещу четвъртък и никой не ме събуди чак до сутринта.